

Jubilea

MICHAL STRÍŽENEC - ČINORODÝ JUBILANT

Sedemriadkové heslo v pripravovanej anglickej encyklopédii Slovenska prináša tieto informácie:

STRÍŽENEC, Michal, PhDr., DrSc. (19. 9. 1932, Piešťany), rozvíjateľ aplikácie kybernetiky do psychológie, inžinierskej a kognitívnej psychológie. Štúdium na FF UK absolvoval r. 1955. Pôsobí v Ústave experimentálnej psychológie SAV (1954—), kde zastával viaceré funkcie; od 1991 riaditeľ ústavu. V štúdiu výskumne vyústil do problematiky psychológie myslenia. Hlavné diela: Psychológia a kybernetika [1966], Súčasná tendencie v inžinierskej psychológii [1971], Človek a počítač [1978].

Uvedené sa žiada rozviesť takto:

Už počas vysokoškolského štúdia sa M. Stríženec zameriava na výskumnú prácu. Začal ju rozvíjať v novozaloženom psychologickom pracovisku SAV ako jeden z jeho prvých budovateľov. Po absolvovaní internej aspirantúry (1960) dosiahol na základe systematickej práce postupne najvyššie pracovné zaradenie. V každej etape svojho profesionálneho vývinu rozvinul u nás priekopnícku prácu, či už to bola aplikácia kybernetiky do psychológie (60-é roky), rozvoj informačnej psychológie (70-é roky), rozmach kognitívnej psychológie (80-é roky). Pre vývoj psychológie u nás bolo a je cenné najmä to, že okrem experimentálno-výskumnej činnosti dotiahol príslušné poznanie do monografickej, resp. syntetickej práce. Do r. 1991 publikoval 162 pôvodných štúdií, z toho 17 v zahraničí; doktorskú dizertačnú prácu Regulačná funkcia myslenia napísal r. 1982 a obhájil 1987.

Hoci M. Stríženec v minulosti nebol politicky organizovaný, postupne mu boli zverované všetky dôležité funkcie v ústave. Dlhodobu pôsobil ako vedecký tajomník, bol vedúcim oddelenia psychológie poznávacích procesov, zástupca riaditeľa ústavu. Všetky povinnosti vyplývajúce z uvedených funkcií plnil dôkladne a spoľahlivo. K 1. novembru 1991 ho Predsedníctvo SAV na základe úspešného konkurzného pokračovania menovalo za riaditeľa ústavu. Vykonával tiež záslužnú organizačnú činnosť v Kybernetickej spoločnosti pri SAV (v r. 1969—71 bol jej predsedom), v redakčnej rade viacerých odborných časopisov, vo Vedeckom kolégiu psychológie a pedagogiky SAV. T. č. je podpredseda odbornej grantovej komisie pre vedy o človeku, člen kandidátskej a doktorskej komisie psychologických vied, člen atestačných komisií atď.

M. Stríženec je uznávaný vedecký pracovník a organizátor psychológie nielen v ČSFR, ale aj v okolitom zahraničí; aktívne sa zúčastnil na 9-ich medzinárodných konferenciách. Jeho podiel na rozvoji psychológie ako moderného vedného odboru je výrazný. Ti, čo ho bližšie poznajú, akisie budú súhlasiť, že osobne sa vyznačuje predovšetkým kognitívnou regit-

láciou konania, zmyslom pre spravodlivosť a ušľachtilými mravnými zásadami.

Aj zo stručnej charakteristiky doteraz prešlej životnej a profesionálnej dráhy PhDr. Michala Striženca, DrSc. vyplýva, že ide o jubilanta celej česko-slovenskej komunity psychológov. V jej mene mu m. i. želáme ďalšie výrazné počiny v profesionálnom živote a zaslúžené ocenenie jeho príkladne činorodej práce.

D. Kováč

DOCENT ZDENĚK MATĚJČEK SEDMDESÁTILETÝ

Není sporu o tom, že psychologie je účinným činitelem působení na jedince i na lidská společenství. Byli si toho dobře vědomi ti, kdo rozhodovali o společnosti v minulých desetiletích a kteří se z psychologie snažili učinit služku ideologie. O oficiální psychologii té doby získáváme obraz např. z mnohých článků našeho časopisu Čs. psychologie s takovými tématy, jako úloha psychologie při změně společenského vědomí či výchově k „vědeckému světovému názoru“. Naštěstí to však byla toliko vnější slupka. Ani v průběhu dlouhých čtyřiceti let se psychologii nepodařilo vyřadit z účinného působení v oblasti jejího pravého poslání, tj. získávání vědeckých poznatků o člověku a jejich uplatnění v jeho prospěch. To je psychologie pojatá jako služba člověku a lidskému společenství, nikoli jako posluhování ideologii.

Za to, že si psychologie přes všechny překážky udržovala a rozvíjela tento svůj původní smysl, vděčíme zejména některým vynikajícím psychologům, kteří, svými kořeny a formováním tkvíce v době před deformacemi, pronesli a šířili ryzí poznání desetiletími přítmi, předávali je dalším a nyní spolu s námi stojí na prahu nového období. Patří mezi ně např. doc. J. Langmeier, který svou sedmdesátku oslavil v loňském roce.

Jedinečným příkladem tu je doc. PhDr. Zdeněk Matějček, CSc., který v letošním létě dovršuje ve vší svěžesti sedmdesátku. Před lety, v návrhu na udělení Balzanovy ceny, jsem jej (spolu s doc. Langmeierem) charakterizoval jako rozvíjitele odkazu J. A. Komenského pro 21. století. Je živoucím klasikem naší psychologické literatury. Nebudeme se tu zabývat výčtem jeho monografií a článků v mateřštině i řadě světových jazyků, v nichž i přednáší (v paměti účastníků jednoho mezinárodního kongresu je jeho zaskakování za tlumočnicka z angličtiny do španělštiny), neboť by nám nezbylo místo pro nic jiného. Připomeňme jen, že jeho práce nejsou nikdy suchopárnou teorií, ale při vší vysoké odbornosti čtou se jako beletrie. Vždyť také úkolem psychologa v pojetí jubilantově je naslouchat lidským příběhům a snažit se je pochopit. „Rozumět znamená pomáhat,“ je jeho devizou.

Svou životní praxí pak Z. Matějček ukazuje, že psychologii se její elév učí nejenom studiem, ale tím, že — jako v renesanční dílně — pracuje pod vedením zkušeného mistra, jehož styl přebírá a nese dál, i když samozřejmě postupem času modifikovaný vlastní osobností, vždy však s pečeti školy mistrovny. Matějčkovi je psychologie vědou (vyžaduje usilovné studium), uměním (nutná je intuice, tvořivost), ale též řemeslem a každodenní prací (nebyl by mohl vytvořit dílo tak rozsáhlé, kdyby podle své rutinní případové práce nevyužil každé volné chvíle i večerů a nocí v předsíni malého bytu k přemýšlení a psaní). Je jedním z těch,